

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Geliştirilmesi*

İdris KAYA
Milli Eğitim Bakanlığı

Zeynep HAMAMCI⁹
Gaziantep Üniversitesi

Öz

Bu araştırmanın amacı anne babaların akılcı olmayan inançlarını değerlendirilmeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesi ve ölçme aracının psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Çalışma grubu çocukları ilköğretim birinci kademeye devam eden toplam 884 anne-babalardan oluşmaktadır. Ölçeğin deneme formu üzerinde faktör analizi 303'ü anne (% 58.3), 217'si baba (% 41.7) olmak üzere toplam 520 kişiden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Araştırmada ölçeğin deneme uygulamasına katılan anne babaların yaş ortalamaları 37.12 (SS=6.51) olup, yaş dağılımı 22 ile 57 arasında değişmektedir. Ölçeğin geçerlilik çalışması 298 anne baba, güvenirlik çalışmasına ise 66 anne baba üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği (AAİÖ) ile birlikte Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ), Beck Depresyon Envanteri (BDE) ve Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği- Kısa Formu (AOİÖ-K) kullanılarak elde edilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin varyansın % 20.91'ni açıklayan Beklentiler ve varyansın % 17.42'sinin açıklayan Mükemmeliyetçilik olmak üzere iki alt boyuttan oluştuğu bulunmuştur. Ölçeğin Beklentiler alt boyutu, Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ) ile .14, Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği-Kısa Form (AOİÖ-K) ile .52 ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) ile .30 düzeyinde ilişkili iken, Mükemmeliyetçilik alt boyutu FOTÖ ile .27, AOİÖ-K ile .54, BDE ile .19 düzeyinde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Beklentiler alt boyutunun test-tekrar test güvenirlik katsayısı .84 ve Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89 olarak bulunurken, Mükemmeliyetçilik alt boyutunun test-tekrar test güvenirlik katsayısı .80, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise .86 olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Akılcı Olmayan İnançlar, Anne-Baba, Geçerlik ve Güvenirlik.

Bilişsel davranışçı yaklaşıma göre bilişsel çarpıtma ya da akılcı olmayan inanç olarak ifadelendirilen düşünceler fonksiyonel olmayan duyu ve davranışların ortaya çıkmasında ve sürmesinde önem

- * Bu çalışma Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalında, Doc. Dr. Zeynep Hamamcı'nın danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinin bir özetidir.
- a **Dr. Zeynep HAMAMCI.** Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında doçenttir. Çalışma alanları arasında aile rehberliği, bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı uygulamalar ve akılcı-duygusal eğitimidir. İletişim: Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, PDR Anabilim Dalı, Gaziantep. Elektronik posta: hamamci@gantep.edu.tr. Tel: +90 342 317 2766 Fax: +90 342 260 7268.

li bir faktördür (Beck, 1976; Beck, Rush, Shaw ve Emery, 1979; Ellis, 1975, 1977). Son yıllarda bu yaklaşımda görülen gelişmelerden biri de genel bilişsel çarpıtma ya da akılcı olmayan inançlardan çok, yaşamın belirli alanına ilişkin inançların incelenmesidir (Dobson ve Dobson, 2009). İlgili yayınlarda da 1970'li yıllardan itibaren anne-babaların ana-baba olma ile ilgili düşünce ve inançları (parenting irrational beliefs) üzerinde durulmakta ve bu inançların anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışları üzerindeki etkisi tartışılmaktadır.

Anne-babaların inançları literatürde zaman zaman çocuk yetiştirmeyle ilgili inançlar (child rearing beliefs), anne-baba olmaya ilişkin düşünceler (parenting cognitions), anne-babalığa ilişkin şemalar (parenting schemas) gibi farklı isimlerle adlan-

dırılabilir. Ana-baba olmayla ilgili inançlar anne-babaların çocuk yetiştirmeyle ilgili düşünceleri, anne-babanın çocuğun nasıl davranması gerektiği ile ilgili beklentileri, anne-babanın çocuğun davranışı ve bakım veren kişi olarak kendi rolleri ile ilgili algıları, anne-babanın çocuğun davranışlarının nedenlerine ilişkin yüklemeleri ve anne-babanın yeterliliğine ilişkin algılarından oluşmaktadır (Azar, Nix ve Makin-Bryd, 2005; Bornstein ve Cote, 2004; Haskett, Scott, Grant, Ward ve Robinson, 2003; Johnston, 1996).

Bilişsel Davranışçı Terapinin içerdiği modellerden biri olan Akılcı Duygusal Davranış Terapisi'ne (ADDT) göre, anne-babaların olumsuz duygu ve davranışları, ana-baba olmaya ilişkin akılcı olmayan inançlarından kaynaklanmaktadır (Ellis, Moseley ve Wolfe, 1966; Joyce, 1989, 2006). Örneğin Bernard (2004) anne babaların depresif duygu durumunun temelinde "Benim kişisel olarak değerim, nasıl bir anne-baba olduğuma bağlıdır.", "Eğer çocuğum yanlış davranıyorsa, bu benim başarısız bir anne-baba olduğumu gösterir." gibi inançların yer aldığını, "Çocuk ve davranışı aynıdır, eğer bir çocuk kötü davranıyorsa o kötü bir çocuktur.", "Çocuğum daima benim istediğim şekilde davranmalı." vb. inançların da anne-babalarda kızgınlık duygularına yol açtığını belirtmektedir (Akt. Joyce, 2006). ADDT'nin kuramsal temellerine göre anne-babaların sahip oldukları akılcı olmayan inançlar hem anne-babanın çocuk yetiştirme tarzını (Hauck, 1967) hem de anne-baba çocuk ilişkilerini olumsuz yönde etkilemekte ve çocuklarda bazı duygusal ve davranışsal problemlere yol açabilmektedir (Ellis, 1979; Joyce, 1990, 1994).

Literatürde anne-baba olmaya ilişkin akılcı olmayan inançlar farklı şekilde sınıflandırılmıştır (Hauck, 1967; Robin ve Foster, 1989; Wilde, 1992). En yaygın sınıflama ADDT'de yer alan temel akılcı olmayan inanç türleri dikkate alınarak Joyce (2006) tarafından yapılmıştır. Joyce'nin (2006) anne-babaların sahip olduğu akılcı olmayan inançları şu şekilde gruplandığı görülmektedir: *a) Talepkarlıklar (demandingness):* Akılcı olmayan inançların bu kategorisi mutlakiyetçi, hiç bir esnekliğe izin vermeyen katı, -meli, -malı tarzında ifadeleri içermektedir. Bu kategoride anne-babalar "Çocuğum bu şekilde davranmamalı, çocuğum her zaman benim istediğim şekilde davranmalı." gibi mutlakiyetçi düşüncelere sahip olabilirler. *b) Facialaştırma (awfulizing):* Facialaştırmada olaylar o kadar kötüdürler ki, şu anda olduklarından asla daha kötü olmazlar diye düşünülmektedir. "Çocuğum bu şekilde annesine davranması korkunç bir şeydir." gibi

anne-babalar facialaştırma düşünceleri sergileyebilirler. *c) Engellenme karşı düşük tahammül (low frustration tolerance):* İnsanların sıkıntıya ya da engellenmeye katlanamayacaklarına inanmalarıdır. "Çocuğum evde yanlış bir yaptığı zaman asla buna katlanamam." gibi anne-baba inançları düşük engellenme toleransını içermektedir. *d) İnsan değerininin toptan değerlendirilmesi (global evaluation of human worth):* Bu inanç türünde bireyin insan olarak değeri başarıları ve becerilerine bağlıdır. Anne-babaların yaramazlık yapmış olan çocuğuna "Bu şekilde davrandığın için aptal bir çocuksun." diyerek etiketlemesi bu inanç türüne örnek olarak gösterilebilir.

Yurtdışı literatürde anne-babaların akılcı olmayan inançların değerlendirilmesine yönelik geliştirilmiş iki ölçme aracına rastlanılmıştır. Bunlar anne-babaların kendilerinden ve çocuklarından akılcı olmayan beklentilerini içeren Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği (Parent Irrational Belief Scale) (Ackerman, 1991) ile Roehling ve Robin (1986) tarafından ergenler ve onların anne babaları üzerinde geliştirilen Anne-Baba ve Ergen İlişki Envanteri'nin (Parent Adolescent Relationship Questionnaire) Bilişler/İnançlar alt boyutudur. Bu ölçme araçları kullanılarak literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde anne babalar akılcı olmayan inançlara sahip olduklarında anne-baba çocuk arasındaki çatışmaların arttığı görülmektedir (Robin ve Foster, 1989). Ayrıca anne babaların akılcı olmayan inançları ile anne baba olmaya ilişkin yeterlilik algıları (Ackerman, 1991) ve anne babanın stres düzeyi (McDonald, 1993; Starko, 1991) arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmaktadır. Ackerman, (1991) tarafından yapılan bir başka çalışmada genç anne babaların orta yaş aralığındaki anne-babalardan daha yüksek akılcı olmayan inanç gösterdiğini bulmuştur. Üst ekonomik düzeydeki annelerin alt düzeydeki annelere göre akılcı olmayan inançlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırma bulgularına göre annelerin akılcı olmayan inançları onların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ülkemizde ise Eryüksel ve Akün (2003) tarafından yapılan bir araştırmada depresyonu olan ergenlerin ve anne-babalarının aile ilişkileri ve bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada; anne-babaların ve ergenlerin depresyon puanları ile aile ilişkilerine dair bilişsel çarpıtmalar ve anne-babaların fonksiyonel olmayan tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ülkemizdeki anne-babaların akılcı olmayan inançlarını ölçen herhangi bir ölçme aracına rastlanma-

miştir. Anne-babaların akılcı olmayan inançlar yalnızca Eryüksel (1996) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Anne- Baba ve Ergen İlişki Envanteri' nin Bilişler/İnançlar alt boyutunda değerlendirilmektedir.

ADDT'ne göre anne-babalar kaygı, suçluluk vb. olumsuz duyguları azaltmak, anne-babalık becerilerini geliştirmek ve çocuklarının yaşadıkları problemlerini ortadan kaldırmak amacıyla akılcı olmayan düşünceleri ile mücadele etmeyi öğrenebilirler (Joyce, 1990). Literatürde ADDT'de anne-babaların akılcı olmayan inançlarını fark etmeleri, bu inançları ile mücadele etmeleri ve daha akılcı düşünmelerini sağlamak üzere akılcı anne baba eğitim programları uygulanmaktadır. Anne babalara yönelik uygulanan çalışmalarda da ADDT'ye dayalı anne baba eğitiminin anne-babaların akılcı olmayan inançlarını ve olumsuz duygularını azaltmada oldukça etkili olduğu görülmektedir (Graeves, 1997; Joyce, 1989).

Ülkemizde ise anne-babaların akılcı olmayan inançlarını azaltmak amacıyla geliştirilen bir anne baba eğitim programı bulunmamaktadır. Ülkemizdeki ailelerin sosyal ve psikolojik özellikleri dikkate alınarak bu tür anne-baba eğitim programlarının geliştirilmesine gereksinim vardır. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda farklı yaş gruplarında çocukları olan anne babaların akılcı olmayan inançlarını azaltmaya yönelik anne-baba eğitim programlarının geliştirilmesi ve bu programların anne babalar üzerinde uygulanması, daha sonra da bu programların anne-babaların ve çocuklarının üzerinde etkilerinin araştırılması oldukça yararlı olabilir. Anne-babaların akılcı olmayan inançlarını akılcı hale getirmeyi hedefleyen grup uygulamalarında ve bireysel danışmanlık hizmetlerinde; planlama aşamasından başlanılarak en son verilen hizmetlerin etkililiğine kadar olan süreçte, akılcı olmayan inançların değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle araştırmada ileride ülkemizde anne babaların akılcı olmayan inançlarını azaltmaya yönelik müdahalelerin anne-babalar üzerinde etkilerinin araştırılmasında anne babaların akılcı olmayan inançlarını değerlendiren bir ölçme aracına gereksinim duyulmaktadır. Aynı zamanda ülkemizde alanda anne-babaların akılcı olmayan inançlarının anne babanın stres, depresyon düzeyi, anne-baba tutumları vb gibi değişkenlerle ilişkisinin incelenmesinde de anne babaların akılcı olmayan inançlarını değerlendiren geçerliği ve güvenilirliği olan bir ölçme aracına ihtiyaç duyulmaktadır. Yukarıda belirtilen nedenlerle bu araştırmada anne-babaların akılcı olmayan inançlarını ölçen bir ölçme aracı

geliştirilmesi amaçlanmış, bu kapsamda, Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin geçerliği ve güvenilirliği incelenmiştir. Belirtilen bu amaç doğrultusunda araştırmamızın alt problemleri aşağıda verilmiştir.

1. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin faktör yapısı nedir?
2. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği geçerli bir araç mıdır?
3. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği güvenilir bir araç mıdır?

Yöntem

Ölçek Maddelerinin Geliştirilme Süreci

Ölçek maddelerinin geliştirilme süreci, ilgili literatürün taranması ve anne-babalardan geri bildirimlerin alınması sonucunda madde havuzunun oluşturulması, daha sonra madde havuzu ilgili uzman görüşünün alınması ve son olarak da maddelerin uzman görüşü doğrultusunda ifade ve anlatım yönünden düzeltilmesi olmak üzere dört basamakta gerçekleştirilmiştir. Aşağıda bu süreç ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

I. Aşama: Bireylerin, anne-baba olmaya ve çocuk yetiştirmeye ilişkin akılcı olmayan inançlarının ölçek maddesine dönüştürülme sürecinde ilk olarak, Akılcı Duygusal Davranış Terapi modeli (Ellis, 1979) içinde sunulan akılcı olmayan inançlara yönelik sınıflamalar ve akılcı olmayan inançları değerlendiren ölçme araçları incelenmiştir. Ayrıca ölçek maddeleri geliştirilirken, literatürde anne-babaların akılcı olmayan inançlarına yönelik yapılan sınıflamalardan da yararlanılmıştır (Hauuck, 1967; Joyce, 2006; Robin ve Foster, 1989; Wilde, 1992).

II. Aşama: Ölçek maddelerini geliştirme sürecinde ikinci aşama olarak, anne-babaların geribildirimlerinden de yararlanılmak istendiğinden, çocukları birinci kademeye devam eden anne-babalara üç değişik form uygulanmıştır. Bu çerçevede bir grup anne-babaya (n= 59) akılcı olmayan inançları ortaya çıkaracağı düşünülen cümle tamamlama şeklinde bir form uygulanırken, başka bir grup anne-babaya (n= 62) ise akılcı olmayan inançların ortaya çıkmasını tetikleyeceği düşünülen örnek durumlar verilerek bu durumlarda nasıl tepki vereceklerini ifade etmeleri istenmiştir. Son olarak bu kapsamda farklı bir anne-baba grubuna (n=71) açık uçlu sorulardan oluşan bir form uygulanmıştır. Bu form-

lardan elde edilen geri bildirimler, ilgili literatürde akılcı olmayan inançlara yönelik sınıflandırmalardan ve daha önceden akılcı olmayan inançları ölçmeye yönelik geliştirilen ölçme araçlarından yararlanılarak, anne-babaların akılcı olmayan inançlarını ölçeceği düşünülen 97 maddeden oluşan bir deneme formu geliştirilmiştir.

III. Aşama: Ölçeğin bu deneme formu daha önce ölçek geliştirme sürecinde bulunan ve Akılcı Duygusal Davranış Terapi Modeli ile ilgili kuramsal ve uygulama düzeyinde araştırma yapan dört uzmana gönderilmiştir. Uzmanlardan ölçeğin deneme formundaki her bir maddeyi, ölçeğin ölçme amacına uygun olup olmadığı üçlü bir dereceleme ile değerlendirmeleri istenmiştir (1= Hiç uygun değil, madde çıkartılmalı, 2= Kısmen uygun, madde önerilen düzeltmeler yapılarak kullanılabilir, 3= Uygun, madde bu şekli ile kullanılabilir.) Ayrıca uzmanlardan düzeltilmesini gerekli gördükleri ifadeleri belirtmeleri ve eğer varsa önerdikleri yeni maddeleri de yazmaları talep edilmiştir.

Uzmanlara gönderilen formların değerlendirilmesinde, bir maddenin dört uzmandan alabileceği en yüksek puan on iki, en düşük puan ise dördür. Bir maddenin deneme formuna alınma kriteri ise dört uzmandan en az 10 puan olmasıdır. Bir başka ifade ile uzmanlardan tarafından en az "kısmen uygun" olarak değerlendirilen maddeler deneme formuna alınmıştır. Uzmanların "hiç uygun değil" olarak değerlendirdikleri maddeler deneme formundan çıkarılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda uzmanların anne-baba olmaya ilişkin akılcı olmayan inancı yansıtmadığını düşündüğü, bir başka ifade ile ölçeğin geliştirilme amacına uygun bulmadıkları, 22 madde ölçekten çıkarılmıştır. Bu deneme formu üzerinde bazı maddeler uzmanların önerileri doğrultusunda ifade yönünden yeniden düzenlenmiştir. Düzeltmeler sonucunda 75 maddeden oluşan ölçeğin deneme formu ikinci kez üç farklı uzmana gönderilerek, uzmanlardan ölçek maddelerinin ölçeğin geliştirme amacına ne düzeyde hizmet ettiğini üçlü dereceleme ölçeği üzerinde yeniden değerlendirmeleri istenmiş, uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda ölçeğin deneme formundan beş madde daha çıkartılarak 70 maddeden oluşan bir form elde edilmiştir.

IV. Aşama: Uzmanların öneri ve görüşleri doğrultusunda oluşturulan ölçeğin deneme formundaki maddelerin yazım, imlâ ve anlaşılabilirlik yönünden incelenmesi için ölçek Türk Dili Edebiyatı Öğretmenliği yapan üç öğretmene ve Türkçe Öğretmenliği 4. sınıfta okuyan beş öğrenciye verilmiştir. Bu kişilerden alınan geri bildirimler doğrultusunda maddeler ifade yönünden tekrar düzenlenmiştir.

Ölçek deneme formunda ölçeğe verilen tepkiler Tamamen katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum ve Hiç katılmıyorum şeklinde 5'li Likert tipinde yapılandırılmıştır. Ölçekten alınabilecek yüksek puan yüksek akılcı olmayan inanca işaret etmektedir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu çocukları ilköğretim birinci kademeye devam eden toplam 884 anne-babalardan oluşmaktadır. Ölçeğin deneme formu üzerinde faktör analizi 303'ü anne (% 58.3), 217'si baba (% 41.7) olmak üzere toplam 520 kişiden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Araştırmada ölçeğin deneme uygulamasına katılan anne babaların yaş ortalamaları 37.12 (SS=6.51) olup, yaş dağılımı 22 ile 57 arasında değişmektedir. Ölçeğin geçerlilik çalışması 298 anne baba, güvenilirlik çalışmasına ise 66 anne baba üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu 1: Ölçeğin Geliştirilme Sürecinde Uygulama Yapılan Grup:

Sosyal bilimlerde faktör analizi çalışmalarında faktörler güçlü ve belirgin olduğunda ve değişken sayısı fazla büyük olduğunda, 100 ile 200 arasındaki örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte genel bir kural olarak örneklem büyüklüğünün en az gözlenen değişken sayısının beş katı olması gerektiği ifade edilmiştir (akt., Büyüköztürk, 2009). Bu çalışmada belirtilen bu kriter temel alınarak ölçeğin deneme formu, faktör analizi için çocuğu ilköğretim 1. ve 5. sınıflar arasında eğitime devam eden 317'si anne, 227'si baba olmak üzere 544 kişiye uygulanmıştır. İncelenen formlardan 24'ü eksik doldurma, demografik değişkenlerin boş bırakma veya ölçeğin sistematik bir şekilde doldurulması gibi nedenlerden değerlendirmeye dahil edilmemiştir. Sonuç olarak ölçeğin deneme formu üzerinde faktör analizi 303'ü anne (% 58.3), 217'si baba (% 41.7) olmak üzere toplam 520 kişiden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Araştırmaya katılan anne babaların yaş ortalamaları 37.12 (SS=6.51) olup, yaş dağılımı 22 ile 57 arasında değişmektedir.

Çalışma Grubu 2: Geçerlilik-Güvenirlik Çalışmalarının Yapıldığı Grup: Ölçeğin geçerliğini belirlemek için Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ) (n=84), Beck Depresyon Envanteri (BDE) (n=79) ve Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği- Kısa

Formu (AOİÖ-K) (n=95) ile birlikte anne babalara uygulanmış, bu ölçekler ile Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Ölçeğin ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla çocuğu dikkate eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, çocukluk depresyonu, davranış bozukluğu vb. psikiyatrik tanı almış ve tedaviye devam eden anne-babalara (n=20) ve çocuğu herhangi bir psikiyatri kliniğine başvurmamış anne-babalara (n=20) ölçek uygulanmıştır. Ölçeğin test- tekrar test güvenilirliğini belirlemek için ise, Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği aynı grup anne babaya 15 gün arayla iki kez uygulanmıştır (n=66).

Veri Toplama Araçları

Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ):

Bu ölçek akılcı olmayan inançlarının altında yatan fonksiyonel olmayan tutumlarını belirlemek amacıyla, Weisman (1979) tarafından geliştirilmiş, Şahin ve Şahin (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek mükemmeliyetçi tutum, onaylanma ihtiyacı, bağımsız tutum ve değişken tutum olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte 40 madde yer almakta olup, her bir madde yedili Likert tipi bir derecelendirme ölçeği üzerinden yanıtlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 40 iken, en yüksek puan 280'dir. Ölçekten alınan yüksek puan bireylerin yüksek düzeyde fonksiyonel olmayan tutumlara sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Şahin ve Şahin (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu .19 Otomatik Düşünceler Ölçeği ile korelasyonu ise .29'dur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .79 olarak hesaplanmıştır.

Beck Depresyon Envanteri (BDE): Depresyon belirtilerini tespit etmek için geliştirilen ölçek Türkçe'ye uyarlama çalışması Hisli (1989) tarafından yapılmıştır (akt., Savaşır ve Şahin, 1997, s. 23). Kendini değerlendirme şeklinde uygulanan ölçek 21 maddeden oluşmak ve her madde 0-3 arasında puanlanmaktadır. Alınan puan 0-9 arasında ise depresyon olmadığı, 10-16 puan hafif düzeyde, 17-24 puan orta, ve 25 ve üzeri puan şiddetli düzeyde depresif belirtiyi göstermektedir. Ölçekten alınacak en yüksek puan 63'tür.

Hisli (1988) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında BDE'nin MMPI ile korelasyonu .47 ile .63 arasında değişirken, Otomatik Düşünceler Ölçeği'nin ile korelasyonu .74 olarak bulunmuştur. Yapı geçerliği kapsamında ölçeğin faktör analizi ve

klirik gruplar üzerinde ayırt edicilik geçerliği incelenmiştir. Faktör analizinde altı faktör elde edilmiş ancak bunların dördü yorumlanabilmiştir. Bu faktörler; "Umutsuzluk", "Kendine Yönelik Olumsuz Duygular", "Bedensel Kaygılar" ve "Suçluluk Duyguları"dır. Klinik çalışmalarda da 17 ve üstü ölçek puanının tedavi gerektirecek depresyonu % 90 doğrulukla ayırt edebildiği tespit edilmiştir. Güvenirlik yarıya bölme tekniği ile yapılmış, tek ve çift numaralara ayrılan maddelerden elde edilen iki yarım test güvenilirliği .74 olarak hesaplanmıştır (akt., Savaşır ve Şahin, 1997).

Akılcı Olmayan İnanç Ölçeği -Kısa Formu (AOİÖ-K): Araştırmada akılcı olmayan inançları değerlendirmek amacıyla Türküm (2003) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde geliştirilen ve 15 maddeden oluşan Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği-Kısa Formu kullanılmıştır.

Ölçekte onaylama, kişilerarası ilişkiler ve ben olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğe verilen tepkiler, "tamamen uygun", "oldukça uygun", "kararsızım", "biraz uygun" ve "hiç uygun değil" şeklindedir. Ölçeğe verilen cevaplar 1- 5 arasında derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan en yüksek puan 75, en düşük puan 15'dir. Ölçekten alınan yüksek puan bireylerin bilişsel çarpıtmalarının yoğunluğunu göstermektedir.

Ölçeğin Sınav Kaygısı Envanteri (SKE) ile -.03, BDE ile .16 ve FOTÖ ile .40 düzeyinde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .75, test-tekrar test yöntemi ile hesaplanan güvenilirliği ise .81 olarak belirlenmiştir (Türküm, 2003).

Veri Analizi

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin geliştirmesi kapsamında yapılan analizlerde SPSS 17 paket programı kullanılmıştır.

Geçerlik çalışmaları kapsamında; ölçeğin faktör yapısını belirlemek için, Varimax Dik Döndürme Tekniği ile Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçekteki maddelerin, ölçeğin bütünü ile olan ilişkisi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Ölçüt geçerliği için ise Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği-Kısa Formu ile Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir (Öncü, 1995). Maddelerin ayırt edici geçerliğini belirlemek için ölçeğin maddelerinin üst % 27'lik

grup ile alt % 27'lik gruptaki kişilerin maddeden aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi ile incelenmiştir. Yine ölçeğin ayırt edici geçerliliği belirlemek için ikinci bir yöntem olarak, çocuğu psikiyatri kliniğine başvurmüş ve tedaviye devam eden anne-babalar ile çocuğu herhangi bir tanı almamış anne-babaların ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi ile analiz edilmiştir.

Ölçek puanlarının iç tutarlılığı için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Ölçek puanlarının test-tekrar test güvenilirliği için iki uygulama arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısıyla hesaplanmıştır.

Bulgular

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin' nün Faktör Yapısı

Anne-babaların akılcı olmayan inançlarını ölçmeye yönelik oluşturulan deneme formu 520 anne-babaya uygulanmıştır. Ölçeğin faktör analizi yapılmadan önce verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığına karar vermek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış, verilerin çok değişkenli normal bir dağılımda olup olmadığı ise Bartlett anlamlılık düzeyi testi ile incelenmiştir. Büyüköztürk (2009) ise .60 ve üstü KMO değerinin faktörleşebilirlik için yeterli olduğunu belirtmektedir. Ölçeğin deneme formunun uygulandığı çalışma grubunun KMO değeri .93 ($p < .001$), Bartlett testi değeri ise ($\chi^2 = 12664.285$, $p < .001$) anlamlı olarak bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Açıklayıcı faktör analizinden ölçeğin öz değeri birden yüksek 17 faktörden oluştuğu ve bu faktörlerin de toplam varyansın % 58'ini açıkladığı gözlenmiştir. Ortaya çıkan faktör sayısı 17 gibi yüksek bir sayıya denk gelmesi ve ölçeğin yapısının 17 faktör üzerinden açıklanamamasından dolayı, daha az faktörlü ve faktör varyansı yüksek bir döndürmeye gereksinim duyulmuştur. Varimax yönteminde daha az değişkenle faktör varyansının maksimum olmasını sağlayacak şekilde döndürme yapıldığından ölçeğin deneme formuna Varimax rotasyonu kullanılarak faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi ile aynı yapıyı ölçen maddeler kümesini gösteren faktörler için madde seçiminde, maddenin bağlı olduğu faktörle yük değerinin yüksek olması beklenir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Faktör analizinde maddelerin faktör yük değeri .60 ve üstü

yük değeri yüksek, .30-.59 arası yük değeri orta düzeyde büyüklükler olarak tanımlanmaktadır (Kline, 2000). Bu çalışmada maddelerin faktör yük değeri .45 ve üzerinde olması temel alınmıştır. Öte yandan faktör analizi ile tanımlanabilir basit yapılara ulaşmada dikkate alınması gereken bir başka nokta da, bir maddenin sadece bir faktörde yüksek yük değere sahip olmasıdır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Maddelerin tek bir faktörde yüksek yük değerine diğer faktörlerde ise düşük yük değerine sahip olması beklenir. Bu durum maddenin bağımsız bir yapıyı ölçtüğü ve ölçekteki diğer yapılarla karışmadığı anlamına gelir. Bir maddenin bir faktördeki en yüksek yük değeri ile o faktör dışındaki diğer bir faktördeki yüksek yük değeri arasındaki farkın mümkün olduğunca büyük olması ve yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az .10 olması önerilir (Büyüköztürk, 2009). Bu nedenle faktör analizinde birden fazla faktörde yüksek yük değerine sahip olan maddeler ölçekte tutulmamıştır. Bu kapsamda, madde seçiminde, maddelerin buldukları faktörlerdeki yük değerleriyle, diğer faktörlerdeki değerleri arasındaki farkın .20 ve daha yukarı olmasına dikkat edilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde madde seçimi için gerekli koşullardan bir diğeri de önemli faktörlerin herhangi bir maddede açıkladıkları ortak faktör varyansının (Communalities) 1.00 yakın olması ya da .66'nın üzerinde olmasıdır (Büyüköztürk, 2009). Bu ölçütten hareketle ortak faktör varyansı yüksek olan maddeler ölçekte tutulurken, düşük olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır

Ölçeğin faktör yapısını belirlemede yararlanılan bir yöntem olan özdeğer grafiğinde (screen test) (Cattell, 1966), faktör analizinin iki faktörle sınırlanarak yapılabileceği göstermiş olmasına rağmen, analize değişik yapıların ortaya çıkabileceği düşünülerek, üç ve dört faktörlü olarak tekrarlanan varyasyonlarla denenmiş ancak bu analizlerden anlamlı yapılara ulaşılamamıştır. Son olarak özdeğer grafiğinden hareketle ölçeğin iki faktörle sınırlanmasının daha anlamlı bir faktörleşme meydana getireceği düşünüldüğünden faktör analizi iki faktörle sınırlandırılarak yapılmıştır. Varimaxla rotasyonu tekniği ile iki faktörle sınırlandırılarak yapılan analiz sonucunda ölçekten önce hiçbir faktöre yerleşmeyen beş madde ölçekten çıkarılmıştır. Daha sonrada ölçeğin yük değerinin .45 altında olan, iki faktöründeki yük değerleri farkı .20'nin altında ve ortak faktör varyansı düşük olan 34 madde ölçekten çıkarılmıştır ve iki faktörlü yapı isimlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak her bir faktördeki maddeler incelendiğinde iki maddenin (4 ve 55) içinde buldukları faktörün genel yapısı ve faktördeki diğer maddelerin içeriğine uymadıkları görülmüş

Tablo 1.

Maddelerin Yer Aldıkları Faktörler, Faktördeki Yükleri ve Ortak Faktör Varyansları

Madde/Faktör	Faktör Yükü		Ortak Faktör Varyansı
	I. Faktör	II. Faktör	
Beklentiler Alt Boyutu			
7.Çocuğumun herhangi bir konuda benimle aynı fikirde olmamasına katlanamam.	.67	-.02	.45
20. Çocukların anne-babalarını eleştirmeleri korkunç bir şeydir.	.65	.20	.46
12. Çocuk yetiştirmenin her zaman bir tek doğru yolu vardır.	.65	.26	.48
14. Çocuğa karşı sert davranmak onu yaşama hazırlar.	.63	-.01	.40
18. Anne-babaların fedakarlıklarının her zaman bir karşılığı olmalıdır.	.62	.19	.42
66. Çocukların aldığı kararlara asla güvenilmez.	.61	.09	.38
15. Çocukların hataları asla anlayışla karşılanmamalıdır.	.60	.08	.37
30. Eğer çocuğumla ilişkim bozulursa bir daha düzelmez.	.59	.02	.34
10. Çocuğumun isteklerini kabul etmem anne-baba olarak zayıflığı gösterir.	.58	-.01	.34
63. Çocuklar anne-babaları olmadan hiçbir şey yapamazlar.	.57	.28	.41
11. Çocuk her zaman anne-babasının kendisinden beklediği gibi davranmalıdır	.57	.29	.40
49. Çocuğumun ona söz hakkı vermeden konuşmasına katlanamam.	.56	.14	.33
47. Çocukların anne-babalarını üzmeleri kabul edilemez bir durumdur.	.56	.27	.38
16. Anne-baba olarak hata yaparsam bunun telafisi yoktur.	.53	.12	.29
17. Çocuğum koyduğum kurallarına uymuyorsa bu onun beni önemsemediğini gösterir.	.51	.24	.31
70. Eğer kurallarımdan taviz verirsem çocuğumun gözündeki değerim düşer.	.48	.18	.27
1. Çocuğumun beni dikkate alması için her zaman ciddi görünmeliyim.	.46	.19	.25
58. Her zaman mükemmel bir anne-baba olmalıyım.	.22	.72	.57
56. Anne-babalar iyi bir çocuk yetiştirmek için her konuda fedakarlık yapmalıdır.	.03	.71	.51
57. Çocuğumu yetiştirirken hata yapmamalıyım.	.16	.70	.51
69. Benim çektiğim sıkıntıları çocuğumun çekmemesi için elimden gelen her şeyi yapmalıyım	.11	.66	.45
Mükemmeliyetçilik Alt Boyutu			
59. Anne-baba olarak çocuğumun her alanda mükemmel olmasını hedeflerim.	.17	.65	.45
60. Eğer yetiştirdiğim çocuk mükemmel ise bu benim iyi bir anne-baba olduğumu gösterir.	.33	.59	.45
9.Çocuğumla aramdaki ilişki her zaman mükemmel olmalıdır.	.20	.58	.37
34. Çocuğumu örnek bir evlat olarak yetiştirsem iyi bir anne-baba olabilirim.	.16	.55	.33
48. Anne-babalar çocuklarını hata yapmaktan korumalıdır.	.09	.55	.31
35. Anne-baba çocuğunun geleceği için her şeyi göze almalıdır.	.10	.55	.31
45. Anne-babalar çocuklarına her zaman örnek olmalıdır.	-.03	.53	.28
38. Anne-baba olarak çocuğumun problemlerini her zaman çözmeliyim.	.17	.52	.30

ve konuyla ilgili uzman görüşü de alınarak bu iki madde ölçekten çıkarılmıştır.

Faktör analizi sonucunda 29 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin iki alt boyutunun yapısı incelendiğinde 17 maddeden oluşan birinci boyutun daha çok anne-babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinden beklentilerini içerdiği gözlenmiş ve bu boyut "Beklentiler" olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin ikinci boyutundaki 12 maddenin ise anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilgili mükemmeliyetçi düşüncelerini içerdiğinden bu boyut

da "Mükemmeliyetçilik" olarak isimlendirilmiştir.

Faktör analizine sonucunda ölçekteki her bir maddenin yer aldığı faktör, maddenin faktördeki yükü ve ortak faktör varyansı değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde faktör yük değeri .46 ile .67 arasında olan 17 maddenin birinci faktörde; .52 ile .72 arasında 12 maddenin ise ikinci faktörde toplandığı görülmektedir. Maddelerin yer aldıkları alt boyutlardaki faktör yük değerleri incelendiğinde

en düşük faktör yük değerinin .46 olduğu gözlenmektedir. Ölçeğin tek boyutlu olup olmadığını incelemek için ölçek maddelerinin birinci boyuttaki yük değerleri incelenmiştir. Bu incelemeden birinci boyut yük değerleri .30 altında olan maddeler tespit edilmiştir. Ayrıca ölçekteki maddelerin alt boyutlara göre faktör yük değerlerine incelendiğinde, maddeler kendi boyutlarında yüksek faktör yüküne sahipken diğer boyutta düşük bir faktör yüküne sahip oldukları gözlenmektedir. Bu veriler ölçeğin tek boyutlu olarak değerlendirilemeyeceğini göstermektedir. Tablo 2’te ölçeğin alt faktörlerinin özdeğerleri ve açıkladıkları varyanslar sunulmuştur.

Tablo 2.*Ölçeğin Alt Boyutlarının Özdeğeri ve Açıkladığı Varyans*

	Özdeğeri	Açıkladığı Varyans
Beklentiler Alt Boyutu	6.06	20.91
Mükemmeliyetçilik Alt Boyutu	5.05	17.42
Toplam	-	38.33

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği’nin Beklentiler alt boyutunun özdeğeri 6.06, açıkladığı varyans 20.91, Mükemmeliyetçilik alt boyutunun özdeğeri 5.05, açıkladığı varyans 17.42 ve bu iki faktörün birlikte açıkladığı toplam varyans ise % 38.33’tür.

Madde Analizi

Madde analizi kapsamında, Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği’nde yer alan maddelerin örneklemin üst ve alt grubunu ayırt edip etmediğini belirlemek için faktör analizinin yapıldığı 520 kişilik örneklemden aldıkları puanların ölçekten aldıkları puanlar düşükten yükseğe doğru sıralanmıştır. Bu sıralamada en düşük puanı alan % 27 grup alt grup (n=140), en yüksek puanı alan % 27’lik grup ise üst grup (n=140) olarak belirlenmiştir. Ölçek maddelerinin ayırt edicilik düzeyini hesaplamak için, alt gruptaki 140 kişi ile üst gruptaki 140 kişinin ölçeğin maddelerinden aldıkları puanların ortalamaları arasındaki fark t testi ile karşılaştırılmıştır. Diğer yandan ölçekteki her bir maddenin ölçeğin geneli ve yer aldıkları alt boyut ile ne düzeyde anlamlı bir ilişki içinde olduğunun belirlenmesi için madde-toplam ve madde-faktör korelasyon katsayıları incelenmiştir.

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği’nde

yer alan her bir maddenin ölçeğin geneli, kendi alt boyutu ile olan korelasyon değerleri ile ölçek maddelerinin alt ve üst grupların puan ortalamalarını ayırt edicilik değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.*Ölçeğin Düzeltilmiş Madde Toplam, Madde Alt Boyut Korelasyonları ve Alt-Üst % 27’lik Grupların Ayırt Edicilik Düzeyleri*

Madde	Ölçeğin Geneli	Beklentiler Alt Boyutu	Mükemmeliyetçilik Alt Boyutu	t Değeri Alt %27 Üst %27
7	.46*	.57*	-	9.75*
20	.58*	.62*	-	13.11*
12	.62*	.63*	-	18.87*
14	.44*	.53*	-	7.41*
18	.54*	.58*	-	13.99*
66	.48*	.54*	-	10.29*
15	.47*	.52*	-	9.94*
30	.42*	.49*	-	7.91*
10	.40*	.48*	-	8.38*
63	.57*	.56*	-	13.16*
11	.57*	.56*	-	16.60*
49	.47*	.52*	-	11.92*
47	.55*	.55*	-	14.42*
17	.49*	.49*	-	12.04*
70	.44*	.45*	-	9.52*
1	.44*	.44*	-	12.34*
58	.57*	-	.68*	14.95*
56	.43*	-	.60*	9.67*
57	.51*	-	.63*	12.25*
69	.45*	-	.57*	11.30*
59	.49*	-	.59*	12.02*
60	.57*	-	.57*	15.13*
9	.47*	-	.52*	10.88*
34	.43*	-	.49*	10.64*
48	.37*	-	.47*	8.99*
35	.38*	-	.47*	7.71*
45	.27*	-	.41*	6.17*
38	.42*	-	.46*	8.66*

Tablo 3’te görüldüğü gibi ölçekteki 29 maddenin, ölçeğin bütünü ile olan korelasyonu .27 ile .62 arasında değişmektedir. Ölçeğin Beklentiler alt boyuttaki 17 maddenin kendi alt boyutu ile olan korelasyon değerleri incelendiğinde, bu değerlerin .44 ile .63 arasında değiştiği, Mükemmeliyetçilik alt boyuttaki 12 maddenin kendi alt boyutu ile olan korelasyonlarının ise .41 ile .68 arasında değiştiği gözlenmektedir. Ölçekteki tüm maddeler ölçeğin geneli ve ait oldukları alt boyut ile anlamlı bir ilişki

içerisindedirler ($p<.01$). Ölçekte yer alan maddelerin, ölçeğin geneli ile korelasyonları incelendiğinde 45. maddenin diğer maddelere oranla ölçeğin geneli ile daha düşük bir korelasyonu görülmektedir ($r=.27, p<.01$). Bu madde, düşük korelasyon düzeyine sahip olmasından dolayı önce ölçekten çıkarılması düşünülmüş ancak faktör yükünün .53 gibi yüksek bir değer olması ve alt-üst % 27'lik grubun puan ortalamalarını anlamlı bir şekilde ayırt ediyor olması ($t= 6.17, p<.01$) nedeniyle ölçekte kalmasına karar verilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının birbirleri ile korelasyonu ise .47 ($p<.001$) olarak hesaplanmıştır. Ayrıca Tablo 3 incelendiğinde, faktör analizi uygulamasının yapıldığı örneklemdeki alt ve üst olarak tanımlanan %27'lik grupların ölçeğin her bir maddesinden aldıkları puan ortalamaları arasında farkların anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.01$).

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Beklentiler alt boyutunda 17 maddeye cevap veren 520 kişinin aldıkları puanların aritmetik ortalaması 41.07, standart sapması 10.94'dir. Ölçeğin 12 maddeden oluşan Mükemmeliyetçilik alt boyutunda elde ettikleri puanların aritmetik ortalaması 47.68, standart sapması 7.32 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin Geçerliliği

Ölçeğin alt boyutlarının, ölçüt geçerliğini belirlemek için FOTÖ, BDE ve AOİÖ-K ile olan korelasyonları incelenmiştir. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin alt boyutlarının FOTÖ, BDE ve AOİÖ-K ile olan korelasyonları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4.
Ölçeğin Alt Boyutlarının FOTÖ, BDE, AOİÖ-K ile Korelasyon Değerleri

	FOTÖ	BDE	AOİÖ-K
Beklentiler	.14	.30*	.52*
Mükemmeliyetçilik	.27**	.19	.54*

* $p<.01$ ** $p<.05$

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Mükemmeliyetçilik alt boyutunun FOTÖ ile korelasyonu ($r=.27, p<.05$) anlamlı ancak düşüktür (Tablo 4). Ölçeğin birinci alt boyutu olan Beklentiler boyutunun ise FOTÖ ile anlamlı bir ilişki göstermediği tespit edilmiştir ($r=.14, p>.05$). BDE'nin Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Mükemmeliyetçilik alt boyutunun ile korelasyonu .19 ($p>.05$) Beklentiler alt boyutu .30 ($p<.01$) düzeyinde ilişkilidir. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Beklentiler alt boyutu

($r=.52, p<.01$) ve "Mükemmeliyetçilik" alt boyutu ($r=.54, p<.01$) ile AOİÖ-K arasında ise orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ölçeğin ayırt edicilik çalışmaları kapsamında yapılan bir diğer analiz ise, çocuğu psikiyatri kliniğine başvurmüş ve bir tanı almış halen tedaviye devam eden anne-babaların ($n=20$) ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalaması ile çocuğu herhangi bir psikiyatrik tanı almamış anne-babaların ($n=20$) ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri puanların ortalaması arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi ile karşılaştırılmıştır. Ölçeğin Beklentiler alt boyutundan çocuğu psikiyatrik tanı alan ve tedaviye devam eden anne-babaların ($\bar{x}=57.9, SS=14$) ile çocuğu psikiyatrik tanı almamış anne-babaların ($\bar{x}= 43.6, SS=10.4$) puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($t= 3.7, p<.05$). Ölçeğin Mükemmeliyetçilik alt boyutunda ise çocuğu psikiyatrik tanı alan ve tedaviye devam eden anne-babaların ($\bar{x}=.50, SS=7.4$) ile çocuğu psikiyatrik tanı almamış anne-babaların ($\bar{x}=49.3, SS=5.5$) puan ortalamaları arasındaki fark ise anlamlı değildir ($t=.29, p>.05$).

Ölçeğin Güvenirliği

Araştırma kapsamında Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin güvenilirliği; ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlık katsayılarının hesaplanması ve test- tekrar test yöntemleri ile incelenmiştir. Faktör analizinden sonra ölçeğin 29 maddeden oluşan halinin alt boyutlar bazındaki Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test kararlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin değerler Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5.
Ölçeğin Alt Boyutlarının İç Tutarlılık, Test-Tekrar Test Değerleri

	Cronbach-Alpha	Test-Tekrar Test
Beklentiler	.89	.84*
Mükemmeliyetçilik	.86	.80*

Tablo 5'de görüldüğü gibi Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Beklentiler alt boyutunda .89, Mükemmeliyetçilik alt boyutunda .86 Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı bulunmuştur. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin test-tekrar test korelasyon katsayısı ölçeğin Beklentiler alt boyutu için .84 ($p<.01$), Mükemmeliyetçilik alt boyutu için ise .80 olarak hesaplanmıştır.

Tartışma

Bu araştırmada anne-babaların akılcı olmayan inançlarını ölçen bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmış, bu kapsamda, Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin geçerliği ve güvenilirliği incelenmiştir.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için yapılan faktör analizinde Beklentiler ve Mükemmeliyetçilik olmak üzere toplam varyansın % 38.33'ünü açıklayan iki alt boyuttan oluştuğu bulunmuştur. Toplam varyansın % 20.91'ini açıklayan Beklentiler alt boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde bu maddelerin daha çok "Çocuk her zaman anne-babasının kendisinden beklediği gibi davranmalıdır", "Anne-babaların fedakarlıklarının her zaman bir karşılığı olmalıdır" gibi anne-babaların çocuklarının kendilerine nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili akılcı olmayan inançlardan oluştuğu gözlenmiştir. Ölçeğin toplam varyansın % 17.42'sini açıklayan Mükemmeliyetçilik alt boyutunun madde içerikleri incelendiğinde ise "Her zaman mükemmel bir anne-baba olmalıyım", "Çocuğumu yetiştirirken hata yapmamalıyım" gibi anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin kendilerinden mükemmeliyetçi isteklerini içerdiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte açıklanan varyansın % 30 ve daha fazla olmasının sosyal bilimler için kabul edilebilir bir değer olduğunu belirtmektedir (Büyükoztürk, 2009). Ölçeğin faktörlerinin açıkladığı varyans yüzdeleri, anne-babaların akılcı olmayan inanç yapısını kabul edilebilir düzeyde ölçtüğünü göstermektedir. Anne-babaların kendilerinden ve çocuklarından akılcı olmayan beklentilerini ölçmek amacıyla Ackerman (1991) tarafından geliştirilen ölçek maddeleri incelendiğinde ise Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'ndeki Mükemmeliyetçilik alt boyutuna benzer şekilde anne babaların mükemmeliyetçilik ilgili düşüncelerini içerdiği gözlenmektedir. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'ndeki Beklentiler alt boyutu ise Joyce (2006) açıkladığı akılcı olmayan inançların sınıflamasındaki talepkarlılıkla ilgili maddeleri içermektedir.

Ölçekteki maddelerin yer aldıkları alt boyuttaki faktör yük değerleri incelendiğinde her bir maddenin yer aldığı alt boyuttaki faktör yük değerinin diğer alt boyuttaki faktör yük değerinden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bu değerler maddelerin alt boyutlara doğru yerleştiğinin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Ölçekteki her bir maddenin kendi boyutu ve ölçeğin geneli ile olan tutarlılığını belirlemek için maddelerin alt boyutlarla ve ölçeğin geneli ile olan ilişkisi incelendiğin-

de ise 45. madde ile ölçeğin geneli arasında anlamlı ancak düşük, diğer maddeler ise ölçeğin geneli ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki göstermiştir. Elde edilen bu değerler, ölçeğin benzer bir yapıyı ölçtüğünü göstermektedir. Ölçek maddelerinin madde-toplam korelasyon değerleri ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğunun bir diğer göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca alt boyutlardaki her bir maddenin kendi alt boyutunda yer alan maddelerle yüksek diğer maddelerle orta düzeyde ve anlamlı korelasyonu, alt boyutlardaki maddelerin homojenliğine yani bir başka ifadeyle her bir boyuttaki maddelerin kendi yapısıyla tutarlı bir yapıyı ölçtüğünün bir başka göstergesi olarak görülebilir.

Ölçeğin ayırt edici geçerliği için en yüksek puan alan % 27'lik grup ile en düşük puanı alan % 27'lik grubun ölçeğin maddelerinden aldıkları puanların ortalaması arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı test edilmiş, elde edilen bu bulgularda Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'ndeki maddelerin akılcı olmayan inancılı yüksek anne-babaları, akılcı olmayan inancılı düşük anne-babalardan anlamlı bir şekilde ayrabildiği bulunmuştur, bu bulgu ölçeğin ayırt edici geçerliğine sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

ADDT insanların yaşadıkları duygusal güçlüklerin temelde onların akılcı olmayan inançlarından kaynaklandığını ifade eder. Kişilerin kendilerinden, diğer insanlardan ve dünyadan akılcı olmayan beklentileri, onların psikolojik problemler yaşamalarına neden olabileceği ifade edilmektedir (Dryden, 2005). Bu çalışmada da ölçeğin ölçüt geçerliğinin bir kanıtı olarak anne babaların depresyon düzeyleri ile anne baba olmaya ilişkin akılcı olmayan inançları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma yapılan analizler sonucunda Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Beklentiler alt boyutu ile BDE arasındaki ilişki incelendiğinde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu akılcı olmayan inançlar ile depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer araştırmalarda elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir (Nieuwenhuisen, Verbeek, Boer, Blonk ve Dijk, 2007; Thyer, Papsdorf ve Kramer, 1983). Ölçeğin Beklentiler alt boyutu ile BDE anlamlı korelasyon gösterirken, Mükemmeliyetçilik alt boyutu ile BDE arasında anlamlı bir korelasyon tespit edilememesi de depresyonu akılcı olmayan inançlar dışında etkileyen birçok faktörün olmasından kaynaklanabilir.

Çalışmada ayrıca ölçeğin ölçüt geçerliği için FOTÖ, AOİÖ-K ile olan korelasyonu incelenmiştir.

Bu kapsamda yapılan analizlerde Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Mükemmeliyetçilik alt boyutu FOTÖ ile düşük ve anlamlı bir ilişki gösterirken, Beklentiler alt boyutu ile FOTÖ arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Beklentiler alt boyutunun FOTÖ ile anlamlı ilişki göstermemesi nedeni Beklentiler alt boyutunun anne-babaların, çocuklardan ve çocuklarla olan ilişkilerinden akılcı olmayan beklentilerini ölçüyorken, FOTÖ'nün daha çok bireylerin kendileriyle ilgili fonksiyonel olmayan tutumlarını ölçen maddeler içermesinden kaynaklanabilir. Anne-babaların kendilerinden mükemmeliyetçi beklentilerini ölçen Mükemmeliyetçilik alt boyutu ile FOTÖ arasında anlamlı ilişkinin bulunması bu yorumu destekler niteliktedir.

Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin, Beklentiler ve Mükemmeliyetçilik alt boyutları ile AOİÖ-K arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Modeline göre hazırlanan AOİÖ-K ile Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin alt boyutlarının anlamlı bir ilişki göstermesi, iki ölçeğinde aynı kuramsal temele dayanarak benzer yapıları ölçmesinden kaynaklanabilir. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği ile AOİÖ-K arasındaki ilişki bu ölçeğin FOTÖ ve BDE ile olan ilişkisinden daha yüksektir. Benzer yapıları ölçen iki ölçeğin arasındaki anlamlı ilişki Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin ölçüt geçerliğine bir başka kanıt olarak kabul edilebilir.

Anne-babanın inanç ve düşünce sistemlerinin, çocuğun gelişim süreci ve davranışları üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Akılcı olmayan inançları insanların psikolojik problemlerinin temel sebebi olarak gören ADDT, anne-babaların akılcı olmayan düşüncelerinin kendilerini ve çocuklarını olumsuz etkilediğini kabul etmektedir (Joyce, 2006). Bir başka ifade ile ilgili yayınlara çocukların yaşadıkları duygusal sorunların, anne-babalarının akılcı olmayan inançları ile ilişkili olduğu düşünüldüğünden bu çalışmada ölçeğin ayırt edicilik düzeyini belirlemeye yönelik ikinci bir analiz olarak; çocuğu psikiyatrik tanı almış ve tedaviye devam eden anne-babaların ölçek puan ortalamaları ile çocuğu herhangi bir psikiyatrik tanı almamış anne-babaların ölçekten aldıkları puanların ortalamaları t testi ile karşılaştırılmıştır.

Bu analizin sonucunda ölçeğin Beklentiler boyutunun iki grup anne-babanın puan ortalamalarını anlamlı olarak ayırt edebildiği ancak Mükemmeliyetçilik boyutunun bu iki grubun puan ortalama-

larını ayırt edemediği belirlenmiştir. Mükemmeliyetçilik alt boyutunun çocuğu tanı almış ve almamış grupları ayırt edememesi, bu boyuttaki maddelerin yapısı ile ilgili olabilir. Mükemmeliyetçilik alt boyutunun madde içeriklerine bakıldığında "Çocuğumu yetiştirirken hata yapmamalıyım" gibi çoğunlukla çocuklarından çok anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin kendileri ile ilgili mükemmeliyetçi düşüncelerinden oluşmaktadır. Barkley, Anastopoulos, Guevremont ve Fletcher (1992) tarafından dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerin anneleri üzerinde yapılan çalışmada, bu annelerin çocukları ile olan ilişkileriyle ilgili akılcı olmayan beklentilerinin normal çocuğu olan annelere göre daha yüksek bulunması bu çalışmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek için alt boyutların Cronbach Alfa değeri hesaplanmıştır. Bu analizden elde edilen değerler iki alt ölçek için iç tutarlılık değerlerinin .86 ile .89 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu kapsamda yapılan analizlerden elde edilen bulgular; ölçeğin Beklentiler ve Mükemmeliyetçilik boyutlarının yüksek iç tutarlılık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

Son olarak ölçeğin test-tekrar test kararlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bu ölçümlerden elde edilen bulgular alt ölçekler için test-tekrar test güvenilirlik katsayısının .80 ile .84 arasında olduğu tespit edilmiştir. Test-tekrar test yöntemi ile analizlerden elde edilen değerler; Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Beklentiler ve Mükemmeliyetçilik alt boyutlarının zamana karşı kararlı ölçümler yapabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan analizler sonucunda Ellis'in Akılcı Duygusal Davranış Terapi Modeli çerçevesinde geliştirilen Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği, anne-babaların çocuk yetiştirme ve anne baba olmaya ilişkin akılcı olmayan inançlarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Bu ölçek ilköğretim birinci kademedeki çocuğu olan anne-babalar örnekleminde geliştirilmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği farklı yaş gruplarında çocukları olan anne babalar üzerinde araştırılabilir. İleride yapılan çalışmalarda ölçeğin geçerliğine ek kanıt olarak anne-babaların üzerinde akılcı olmayan inançların anne-baba olmaya ilişkin stres düzeyleri ve anne babanın tutumları gibi değişkenlerle ilişkisi araştırılabilir.

Development of the Parent Irrational Beliefs Scale*

İdris KAYA

Ministry of National Education

Zeynep HAMAMCI^a

Gaziantep University

Abstract

The aim of this study was to develop the scale to assess irrational beliefs of parents and test its psychometric properties. The research sample was comprised of parents whose children were attending primary schools. The results from the factor analysis were used to determine two factors in the scale: Expectations and Perfectionism. To examine the validity of the scale, the correlations between the scores on the Expectations sub-scale and the Dysfunctional Attitude Scale (DAS) (.14), the Irrational Belief Scale-Short Form (IBS-S) (.52), and the Beck Depression Inventory (BDI) (.30) were assessed. The perfectionism sub-scale was correlated with DAS (.27), IBS-S (.54), BDI (.19). The test-retest correlations were .84 for Expectations sub-scale and .80 for Perfectionism sub-scale. Cronbach Alpha internal consistency coefficient were .89 for Expectations sub-scale and .86 for Perfectionism sub-scale.

Key Words

Irrational Beliefs, Parent, Validity and Reliability.

According to the cognitive behavioral approach, thoughts that are regarded as irrational beliefs or cognitive distortions are important factors for the emergence and continuation of dysfunctional behaviors and psychological disorders (Beck, 1976; Beck, Rush, Shaw, & Emery, 1979; Dryden, 2005; Ellis, 1975, 1977). The literature in this area has focused on specific beliefs than general irrational beliefs (Dobson & Dobson, 2009). Since 1970s, many studies emphasize that the irrational or dysfunctional beliefs about parenting play significant role in parental behaviors and attitudes with regard to child-rearing (Ellis, Moseley, & Wolfe, 1966; Joyce, 1989, 1990; 1994). The results of study showed that the irrational beliefs about parenting were sig-

nificantly associated with level of parental stress (Graeves, 1997; Mcdonalt, 1993; Starko, 1991) and depression (Eryüksel & Akün, 2003), perceived parenting efficacy (Ackerman, 1991), parent-adolescent conflict (Robin ve Foster, 1989).

Parental beliefs are also called in different ways; such as *child rearing beliefs*, *parenting cognitions*, *parenting schemas*. In a broad definition, however, parental beliefs consist of parents' beliefs about child rearing, parental expectation of their children's performing certain behavioral patterns, parental perceptions of children behavior and parental roles as childcares, parental attribution of their children's behavior, and parental self-efficacy (Azar, Nix, & Makin-Bryd, 2005; Bornstein & Cote, 2004; Haskett, Scott, Grant, Ward, & Robinson, 2003; Johnston, 1996).

Joyce's (2006) have identified following irrational parenting beliefs: *a) Demandingness*: This category of irrational beliefs contains absolutist, rigid beliefs which include should, ought, have to statements. *b) Making it Awfulizing*: In awfulizing, a negative event is evaluated as worse than it absolutely should be. *c) Low frustration tolerance*: These beliefs assert the fact that one cannot tolerate or bear an event or set of circumstances, therefore the situ-

* This reasearch is part of the first author's master thesis..

a PhD. Zeynep Hamamci is currently an Assistant Professor at the Department of Educational Sciences, Guidance and Psychological Counseling. Her research interests include parent education, cognitive behavioral therapy, and rational-emotive education. *Correspondence*: Assist. Prof. Zeynep HAMAMCI, Gaziantep University, Faculty of Education, Department of Guidance and Psychological Counseling, Gaziantep/Turkey. E-mail: hamamci@gantep.edu.tr. Phone: +90 342 3172766.

ation appears to be intolerable. *d) Global evaluation of human worth:* In this belief category, individuals as human beings are valued depending on their success and skills.

Two scales were developed to evaluate irrational parental beliefs in the literature. One inventory which is often used is the Parent Irrational Belief Scale (Ackerman, 1991), which investigates parental expectations of their children and themselves. Similarly, Cognition/Belief Subscale of the Parent Adolescent Relationship Questionnaire (Roehling & Robin, 1986) was developed to measure the relationship between adolescents and their parents to assess irrational parenting beliefs. The Parent Adolescent Relationship Questionnaire was adapted to Turkish culture by Eryüksel (1996).

No scale has been described in the Turkish literature that could measure irrational beliefs of parents. The aim of this study is to develop a scale that does not measure specific irrational beliefs displayed by parents. Further, the study aims to investigate the psychometric characteristics of this scale. This study investigated the factor structure in the scale, test-retest correlation, item-total correlations, internal consistency, and criterion-based validity.

Method

The Development of the Parent Irrational Beliefs Scale (PIBS)

Stage I: In the first step, the classification of irrational parental beliefs which were put forward in Rational Emotional Behavior Therapy model (Ellis, 1979); as well as other irrational belief scales (Hauck, 1967; Joyce, 2006; Robin & Foster, 1989; Wilde, 1992) was investigated.

Stage II: In the second stage, a group of parents ($n = 59$) were asked to complete a sentence completion task about irrational beliefs. Another group of parents ($n = 62$) were asked about their reactions to situations which are thought to trigger irrational beliefs. Still the last group ($n = 71$) was asked to open-ended questions. Based on the feedback from these forms, the scales and the classifications of irrational parental beliefs reported in the literature, 97 irrational statements about parenting were developed.

Stage III: Four specialists who have been researching on Rational Emotional Behavior Therapy Model at theoretical and implicational levels evaluated the items in order to assess whether items include

irrational beliefs or not. When they thought that an item included an irrational belief about parenting, they described the appropriateness of items using a 3-point Likert-type scale with anchors 3= appropriate, 2= partially appropriate and 1= not appropriate. After evaluation, 70 items with an average rating above were included in the scale.

Stage IV: In this stage, three teachers of Turkish Language and Literature and five 4th grade Turkish Language and Literature Teaching major students were given the scale to evaluate the items in terms of punctuation, spelling and level of comprehension. Based on their feedback, the items were restated. The scale uses a 5-point Likert-type scale, ranging from 1= I strongly disagree to 5=I strongly agree. High scores represent a high level of irrational beliefs in parenting.

The Research Sample

The research sample was comprised of a total of 884 parents who have children attending primary schools.

The research sample 1: The preliminary form of the scale was delivered to 520 parents; 303 mothers (% 58.3), 217 fathers (% 41.7), later on the data was used for factor analysis.

The research sample 2: In order to evaluate the validity of the preliminary scale, it was distributed to participants along with the scale and the Dysfunctional Attitude Scale (DAS) ($n=84$), the Irrational Belief Scale-Short Form (IBS-S) ($n=95$), and the Beck Depression Inventory (BDI) ($n=79$). Correlations between the preliminary scale and these various scales were conducted to reveal the validity of the scale. In order to determine the distinguishing power of the scale, it was distributed to two groups of parents. One group consisted of parents ($n=20$) whose children were diagnosed with a psychological disorder and having treatment; the other group consisted of parents ($n=20$) whose children were never referred to a psychological clinic. To estimate test-retest reliability, Irrational Parental Belief Scale was distributed to the same group of parents twice with a 15-day interval between measures ($n=66$).

Measures

The Dysfunctional Attitude Scale (DAS): The scale was developed by Weisman (1979) in order to evaluate dysfunctional attitudes of parents under

the frame of irrational beliefs. Later, it was adapted to Turkish by Şahin and Şahin (1991). The scale consisted of 40 7-point Likert type items. The minimum score of the scale is 40; and the maximum is 280. Higher total scores from the scale refer to higher dysfunctional attitudes of individuals.

Beck Depression Inventory (BDI): The scale, developed to determine depression symptoms, was adapted to Turkish by Hisli (1989 cited in Savaşır & Şahin, 1997). The scale is a self-report scale consisting of 21 questions, each answer being scored on a scale value of 0 to 3. The results from the inventory are categorized as 0–9 no depression; 10–16 mild depression; 17–24 moderate depression; and 25+ severe depression. The highest score from the inventory is 63.

Irrational Belief Scale-Short Form (IBS-S): Irrational Belief Scale-Short Form (IBS-S), which was developed by Türküm (2003) was used in the study to investigate irrational beliefs. It consists of 15 items, each rated on a 5-point Likert scale, ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree); the higher the score, the greater the tendency towards holding irrational beliefs. The maximum score from the scale is 75, while the minimum is 15.

Data Analysis

SPSS 17 for Windows statistical analysis packet was used to in the analyses of the Parent Irrational Belief Scale development process.

Results

Factor Analysis of the Scale

Principal components analysis (PCA) was conducted to determine the factor structure in the scale. This is a statistical technique for a single set of variables when the researcher is interested in discovering which variables in the set form coherent subsets that are relatively independent of one another (Tabachnick & Fidell, 2001). In this analysis, factor loadings which are greater than .60 are generally considered high, and moderately high if they are above .3 (Kline, 2000). However, in attempting to create simple structures that can be defined by factor analysis, it is necessary to isolate items with high loadings on one factor only (Tabachnick & Fidell, 2001). Therefore, items which had high loadings on more than one factor were not included in the scale. Consequently, in choos-

ing items, the difference between the loading values of the items in the factors and other factor loading values was limited to a maximum of .20. As a result of this, items with a minimum difference of .20 between factor loadings were kept in the scale and the ones with multiple high factor loadings with difference lower than .20 were removed from the scale. Another important condition in item selection is that communalities of a factor should be over .66 and close to 1.00 (Büyüköztürk, 2009). Finally, items with higher factor variance were kept in the scale, however the ones with lower loadings were removed from the scale.

The final analysis was conducted based on Eigen graph (Cattell, 1966) and concluded that it would be meaningful to determine two major factors. In order to observe the factor structure of the scale more clearly and decrease the correlation between the factors, Principal Component Analysis was conducted using varimax rotation. Principal components analysis revealed that there were 17 factors whose eigenvalues were > 1 , explaining 58 % of the variance. In order to observe the factor structure of the scale more clearly and decrease the correlation between the factors, Principal Component Analysis was conducted again using varimax rotation. After this analysis, the items that had lower loading values than .45 on single factor or items with lower difference ($< .20$ factor loading) between factor loadings for the two factors were removed from the scale. At the conclusion of analysis, after 34 items were removed from the scale, the scale was made up of 29 items in two factors.

The two factors of the scale were named in accordance regarding parental expectations from children and parent-children relationship; therefore, it was named as *Expectations* with the content of the items in the factors; the first factor explaining 29.1 % of the variance with 17 items. The second factor explaining 17.42% of the variance and containing 12 items which hold parents' perfectionist views about child-rearing, so this sub-scale were named as *Perfectionism*.

Item Analysis

The correlation values between each item's factor and other factors were measured between .27 and .62. In the correlation analysis, the item-total correlations of 17 items in *Expectations* subscale varied from .44 to .63; and those of 12 items in *Per-*

fectionism subscale varied from .41 and .68. All the items in the scale had significant correlations with both the overall scale and their subscale ($p < .01$). When the item-total correlations were analyzed, it was observed that item 45 had relatively lower correlation value than other items ($r = .27, p < .01$). This item was considered to be removed from the scale; however, as its factor loading was high (.53) and it differentiated the upper-lower 27% groups ($t = 6.17, p < .01$), it was decided to keep the item in the scale. The means of 520 parents who answered Expectations subscale was 41.07, standard deviation was 10.94. Their means for Perfectionism subscale was 47.68, and standard deviation was 7.32.

Validity of the Scale

To examine the validity of the scale, the correlations between the scores on the Expectations subscale and the Dysfunctional Attitude Scale (DAS) (.14), the Irrational Belief Scale-Short Form (IBS-S) (.52), and the Beck Depression Inventory (BDI) (.30) were assessed. The perfectionism subscale was correlated with DAS (.27), IBS-S (.54), BDI (.19). The mean difference between the groups of parents whose children have had psychological diagnosis and are having treatment ($\bar{x} = 57.9, SS = 14$) and the group of parents whose children never diagnosed with a psychological disorder ($\bar{x} = 43.6, SS = 10.4$) was statistically significant ($t = 3.7, p < .05$). In the Perfectionism sub-scale of PIBS, the mean difference between the groups of parents whose children have had psychological diagnosis and are having treatment ($\bar{x} = .50, SS = 7.4$) and the group of parents whose children never diagnosed with a psychological disorder ($\bar{x} = 49.3, SS = 5.5$) was not statistically significant ($t = .29, p > .05$).

Reliability of the Scale

The reliability of the scale was measured through internal consistency and the test-retest method. The correlation coefficients, measured for total scale and each dimension and test-retest coefficients over a 15-day interval were calculated. Internal consistency studies revealed that the Cronbach Alpha for the Expectations subscale was .89 and it was .86 for Perfectionism subscale. Test-retest correlation values were .84 for Expectations and .80 for Perfectionism subscales ($p < .01$).

Discussion

The aim of current study was to develop a scale to assess irrational beliefs and its psychometric properties. The factor analysis showed that the Parent Irrational Beliefs Scale could be defined by a two-factor structure labeled *Expectations* and *Perfectionism*. The variances explained by the two factors of the scale were 38 % and the variance not explained 63%. This result is considered as a limitation of the scale.

The results for other items were relatively higher, indicating a normal structure of items in the scale. The item-total analysis results suggested that the scale had structure validity. Furthermore, high and medium level meaningful correlations of each item with the ones in their sub-scale could be another result to prove the homogeneity of item placement in sub-categories as well as the item consistency with the scale and sub-scale structure.

In order to explore the discriminative validity of the Parent Irrational Beliefs Scale, upper 27% and lower 27% groups' means were compared. The results showed that the scores of parents in the upper 27% group were meaningfully different from the ones in lower 27% group. This shows that the scale can discriminate between parents with low irrational parenting beliefs from those with high irrational parenting beliefs.

The results of analysis to calculate the discriminative power of the PIBS revealed that the instrument significantly discriminated between Expectations sub-scale points from the PIBS of parents whose children were diagnosed with a psychological disorder and are having treatment. It seems that this result is consistent with the literature (Barkley, Anastopoulos, Guevremont, & Fletcher, 1992).

For the reliability of the scale, the Pearson Product Moment Correlation was used between Parental Irrational Belief Scale and Dysfunctional Attitude Scale (DAS), the Irrational Belief Scale-Short Form (IBS-S), and the Beck Depression Inventory (BDI) (Öncü, 1995). The analyses in the current study concluded that Expectations sub-scale of the PIBS and BDI have a medium level significant relationship. These findings are in line with various studies which also reported correlations between irrational beliefs and depression (Nieuwenhuijsen, Verbeek, Boer, Blonk, & Dijk, 2007; Thyer, Papsdorf, & Kramer, 1983). Although there was a meaningful correlation between Expectations sub-scale and BDI, there was no statistically significant correlation between Perfectionism sub-scale and BDI.

This lack of relation could be explained by the fact that there are many factors affecting depression along with irrational beliefs. In the current study, it was found a low level correlation between the Expectation and Perfectionism sub-scales of the scale and the DAS. The reason why there were no significant relations between sub-scales and DAS could be that the DAS is a kind of instrument which has items to measure individual's dysfunctional attitudes about themselves.

Finally, PIBS's test-retest reliability was calculated. The results of this analysis revealed that test-retest reliability values of the scale were between .80 and .84. This analysis could refer to the fact that the scale is stable over time.

This study demonstrates that the Parent Irrational Beliefs Scale is a valid and reliable for assessing irrational parents' beliefs. The limitation of this study was that the scale was developed on parents whose children were attending primary schools. The results must not be generalized to all individuals with all parents. It will require further validation of the measure on different groups.

References/Kaynakça

- Ackerman, K. A. (1991). *Irrational beliefs and parenting stress*. Unpublished doctoral dissertation, University of Alberta, Canada.
- Azar, S. T., Nix, R. L., & Makin-Bryd, K. N. (2005). Parenting schemas and process of change. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31, 45-48.
- Barkley, R., Anastopoulos, A. D., Guevremont, D., & Fletcher, K. (1992). Adolescents with attention deficit hyperactivity disorder: Mother adolescent interactions, family beliefs and conflicts, and maternal psychopathology. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 20, 263-288.
- Beck, A. (1976). *Cognitive therapy and emotional disorders*. New York: Penguin Books Ltd.
- Beck, A. T., Rush, A., Shaw, B. F., & Emery, G. (1979). *Cognitive therapy in depression*. New York: Guilford Press.
- Bornstein, H. M., & Cote, L. R. (2004). Mothers' parenting cognitions in cultures of origin, acculturating cultures, and cultures of destination. *Child Development*, 75, 221-235.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cattell, R. B. (1966). The screen test for the number of factors. *Multivariate Behavioural Research*, 1, 245-276.
- Dobson, D., & Dobson, K. S. (2009). *Evidence-based practice of cognitive-behavioral therapy*. New York/London: Guilford Press.
- Dryden, W. (2005). Rational emotive behavior therapy. In A. Freeman & S. H. Felgoise (Eds.), *Encyclopedia of cognitive behavior therapy* (pp. 321-324). New York: Springerlink Publishing Company.
- Ellis, A. (1975). *Reason and emotion in psychotherapy*. New Jersey: Citadel Press.
- Ellis, A. (1977). Rational emotive therapy and cognitive behavior therapy. In A. Ellis & R. Griger (Eds.), *The Handbook of rational emotive therapy* (pp. 3-31). New York: Springer Publishing.
- Ellis, A. (1979). *Reason and emotion in psychotherapy*. Toronto: Citadel Press.
- Ellis, A., Moseley, S., & Wolfe, J. L. (1966). *How to raise an emotionally healthy, happy child*. North Hollywood, CA: Wilshire Book.
- Eryüksel, G. N. (1996). *Anne baba ve ergen ilişkilerinin problem çözme iletişim becerileri, bilişsel çarpıtmalar ve aile yapısı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eryüksel, A. ve Akün, E. (2003). Depresyonu olan ergenler ile anne babalarının aile ilişkilerinin ve bilişsel çarpıtmalarının incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18, 59-79.
- Graeves, D. (1997). The effect of rational-emotive parent education on the stress of mothers of young children with down syndrome. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 15, 249-267.
- Hauck, P. A. (1967). *Rational management of children*. New York: Libra Publisher.
- Haskett, M. E., Scott, S., Grant, R., Ward, C. S., & Robinson, C. (2003). Child related cognition and affective functioning of physically abusive and comparison parents. *Child Abuse and Neglect*, 27, 663-686.
- Johnston, C. (1996). Addressing parent cognitions in interventions with families of disruptive children. In K. Dobson & K. Craig (Eds.), *Advances in cognitive behavioural therapy* (pp. 193-210). London: Sage.
- Joyce, M. R. (1989). *An evaluation of the effectiveness of a rational-emotive parent education programme*. Unpublished doctoral dissertation, University of Melbourne, Australia.
- Joyce, M. R. (1990). Rational-emotive parent consultation. *School Psychology Review*, 19, 304-316.
- Joyce, M. R. (1994). Rational-emotive parent consultation. In M. E. Bernard & R. Digiuseppe (Eds.), *Rational emotive consultation in applied settings*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Joyce, M. R. (2006). A developmental, rational emotive behavioral approach for working with parents. In A. Ellis & M. E. Bernard (Eds.), *Rational-emotive treatment of childhood problems* (pp. 117-212). New York: Plenum Press.
- Kline, P. (2000). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- McDonald, C. E. (1993). *Parenting irrational beliefs and marital adjustment as correlates parenting stress in young families*. Unpublished doctoral dissertation, University of Alberta, Canada.

Nieuwenhuijsen K., Verbeek, J. H. A. M., Boer, A. G. E. M., Blonk, R. W. B., & Dijk, F. J. H. (2007). Irrational beliefs in employees with an adjustment, a depressive, or an anxiety disorder: A prospective cohort study. *Journal of Rational-Emotive-Cognitive-Behavioral Therapy*, 28, 57-72.

Öncü, H. (1995). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (gen. 2. bs.). Ankara: Yaysan Ltd. Şti.

Robin, A. L., & Foster, S. L. (1989). *Negotiating parent adolescent conflict*. New York: Guildford Press.

Roehling, P. V., & Robin, A. L. (1986). Development and validation of family beliefs inventory. A measure of unrealistic beliefs among parent and adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 693-697.

Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1991). Bir kültürde fonksiyonel olan tutumlar bir başka kültürde de öyle midir? *Psikoloji Dergisi*, 7, 30-40.

Savaşır, I. ve Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Starko, T. J. (1991). *Parent stress and parent irrational beliefs: Mother father differences*. Unpublished master's thesis, Universty of Alberta, Canada.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Boston, M.A: Allyn & Bacon.

Thyer, B. A., Papsdorf, J. D., & Kramer, M. K. (1983). Phobic anxiety and irrational beliefs systems. *Journal of Psychology*, 114, 145-149.

Türküm, A. S. (2003). Akılcı olmayan inanç ölçeğinin geliştirilmesi ve kısaltılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 19, 41-47.

Weissman, A. N. (1979). *The dysfunctional attitude scale: A validation study*. Unpublished doctoral dissertation, University of Pennsylvania (Dissertation Abstracts International, 40, 1389-1390B).

Wilde, J. (1992). *Rational counseling with school-aged population: A practical guide*. Bristol: Accelerated Development Inc.

